

Európa-díjas két magyar roma költő

Az Európa Tanács, a Cigány Világszövetség, valamint a párizsi Sorbonne Egyetem nemzetközi díjat alapított két évvel ezelőtt roma szerzők műveinek nemzetközi elismertetése céljából. A líra kategóriában ez évben két magyarországi roma költő: Choli Daróczi József és Nagy Gusztáv nyert; szeptember 2-án az olaszországi Lancianóban volt a díjkiosztás.

Nagy Gusztáv versei

Nyomor

Testem zománcát szégyelli a kor.
A sorvadtt arcot
az idén még nem restaurálják,
mert nem kapott anyagot a gyomor.

Költőlét

Halott vagyok
élő halott
nem kell sírhant
sem síró lant
eltemetett
születésem
életre kelt
temetésem

Nagy Gusztáv írja magáról:

Vándorló „cerhari” cigány törzsből származom. Apám fűró-készítő mester volt. Anyám nyolc gyermek édesanyja.

Negyvenkét esztendővel ezelőtt hetediknek születtem a családba Pusztaföldváron, de Medgyesegyházán nevelkedtem. Szüleim nagy öröme, hiszen az első testvérbátyám után öt leány jött sorban. Szóval nagy ünnep volt 1953. május 23-ai 1959-ben, amikor iskolába kellett mennem, már felnőtt embernek éreztem magam. Tudtam mindent, amit csak a cigány életről, „Krisi”-ről (törvényről), szokásról, hagyományról illik tudni. Tudtam, hogy hogyan kell jósolni és miért, tudtam, hogy hogyan kell rontásokat csinálni, lovat felvezetni a vásáron, megtanultam, hogyan kell keresni a hibákat a lóban, vagy hogyan kell azt gyógyítani. Tanultam fűrókésztést és annak minden fortélyát. Viszont ami nagyon kellett volna, azt nem igazán tudtam elsajátítani: a magyar nyelvet. De azért felvettek az iskolába.

A tanítónénim egyre-másra adta a piros „papír szíveket” ötös gyanánt. Én meg ettől, hogy szép szíveket vihettem haza, majd klugrottam a bőrömből. Másodikban már mint a vízfolyás olvastam a meséskönyveket esténként a szüleimnek, főleg akkor, amikor odakint nagy volt a tél.

1986-ban Lakatos Menyhért és Ruva Farkas Pál javaslatára felvételt nyertem az első cigányújság szerkesztőségébe. Azóta szinte valamennyi cigánylapban publikáltam. Jelentek meg írásaim nem cigány lapokban is. Jelenleg a „Rom Som” három nyelvű roma folyóirat főszerkesztője és a Kalyi Jag Nemzetiségi Szakiskola Irodalmi Színpadának vezetője vagyok. Írásaim általában anyanyelvemen íródnak, de magyar a „Műzsám”: a Magyar Hon.

Tél után

Foga van még a napnak,
a délelőttök havon szaladnak
és a hideg pillanat
virága dermed az ablakon.

Lázlidércek lobognak
Apám, kórházi ágyadon
gyűrött mindig a párna
a verítés-bűzös álom.

Reggelek hűvöse megvacogtat
de a takaródra hulló
méz színű sugarakkal
érted üzen a tavasz.

Zúzmarás szelek ostoroznak,
de a fagyott keréknyomban
szülőfalud alatt
a hólé meg-megmoccan.

Van még foga a fagynak,
de bízunk a Napban,
a serkenő rügyeket majd
kedvedre kicsalogatja.

Anyámnak

kórházi ágyánál

Csikó trappolásaid
itt most végetértek
ebben az orvosságszagú
házban, ahol morfiummal
itatják az életed, hogy
erőt kapjon még egy
nekirugaszkodásra
ha jó a halálkocsis, aki
próbálkozik:
bírod-e még szekerét
melynek istrángja
cérnaszálnyi

Choli Daróczi József versei

Elvitték a cigányokat

A sok cigányt mind elvitték,
nagy árkokat ásni vitték.
A nagy árok lassan mélyül,
víz bugyog fel a mélyérül.

Szegény fiúk, mint mifajtánk,
a csendőrök üzik-hajtják,
verik őket, kapják kézre,
lemaradót puskavégre.

Az a nagy árok minek kell,
a fekete, feneketlen?
Nem tudják, honnan is tudnák,
csendőröktől meg nem tudják!

Ha tudnák, hogy minek ásnak,
hogy maguknak, hogy nem másnak,
maguknak, a többieknek,
asszonyoknak, gyerekeknek.

Másodnapon délutántájt
a kék ég vörösre vált át
vérétől a cigányoknak:
tisza vérükkel lakolnak.

Azt a napot, jó testvérek,
cigányok, ne feledjétek!
Nagy sötét napját a gyásznak,
nagy gyásznapját a cigánynak.

Dal

Felettem az ég sosem volt kék,
füst takarta mindig a napot.
Felettem nem ragyogott csillag:
apám temető mellett lakott.

Előttem nem volt taposott út:
minden lépés első, az enyém.
Előttem nem a rétek zöldek,
a rét vagyok, a gazdag televény.

Imát a varjaktól tanultam,
anyám mindig bús nótát dúdolt.
Füskárpitból, anyám bús dalával,
a világ elem így rúgatott.

Előttem nem nyíltak virágok,
kutyatej virult az udvaron.
Önmagamat, a magam zugában,
a világhoz csak most szoktatom.

Felettem az ég sosem volt kék,
füst takarta mindig a napot.
Felettem nem ragyogott csillag,
de a temető mellől elballagok.

Kinek köszönjem?

Előlem minden elfut,
mindenki köp reám.
Pedig nincs bűnöm,
vétkem,
csak a nevem – talán.
Haszontalan a szó,
a vágy,
az akarat –
senki nem adna értem egy döglött
agarat.

Nincs soha igazam,
gyanakvón néz a Nap,
még a görbe Hold is
az arcomba harap.
Előlem elfut minden,
mindenki arcon köp:
örökségem ennyi... –
semmivel sem több.
Ne legyek túlérzékeny!
Tudom, tudom, tudom,
de az utolsó sorban lenni
már nagyon unom.
Rám süttött bűnben élek:
rácsos világom éget
bőrömre csillagot kéjjel,
háborgó Istennyilák cikáznak bennem
kifent éllel, s befedi a világ
az arcomat durva szőrrel.
Elfut előlem minden,
mindenki meggyaláz...

kinek köszönjem, Isten,
kinek, kinek, Hazám?

Choli Daróczi József írja önmagáról:

Anyanyelvem szeretete és tisztelete „kényszerített és kényszerít” az írásra. Anyanyelvem miatt, anyanyelvemért fordítok a magyar- és világirodalomból.

Kétnyelvű vagyok! Az egyik nyelvet szeretem, mint anyámat, a másikat tisztelem, mint apámat. Mindkettőhöz úgy kötődöm, mint szüleimhez: alázatos tisztelettel és feltétel nélküli szeretettel. Mindkét kultúrához és nyelvemhez ragaszkodom, mint szüleimhez: a két nyelv és kultúra függésében élek és írok.

Cigány–magyar vagyok. Múltamban, jelenemben és jövőmben is az akarok maradni. Cigány–magyar vagyok nyelvemben, kultúrámban, béketűrésemben, harcaimban, szerelmeimben, gyűlöleteimben, szeretteimben és ellenségeimben. Cigány–magyar költő és műfordító.